

ЕВРОПЕЙСКО ПРАВО / EUROPEAN LAW

ЮРИДИЧЕСКОТО ОБРАЗОВАНИЕ В СТРАНИТЕ ЧЛЕНКИ НА ЕС —
ОПИТЪТ НА ГЕРМАНИЯ, АВСТРИЯ И ФРАНЦИЯИлхан Кючюк¹JUDICIAL EDUCATION IN EU MEMBER STATES —
THE EXPERIENCE OF GERMANY, AUSTRIA AND FRANCE

Ishan Kyuchyuk

Abstract: *Judicial education differs significantly in EU member states. This occurs on the background of a growing process of European integration and the introduction of common standards in the quality of education, an initiative known as the Bologna process. The aim of this article is to show that EU member states (in particular Austria, Germany and France) have different methodologies and educational systems, but the common European standard has been shown everywhere. To prove the existence of a common European standard in legal education the article conducts analysis with three key parameters: the educational system in the country, the method of teaching and the system of teaching. The analysis found that European standard in legal education in EU member states: Austria, Germany and France is expressed in a rational approach to learning and the emphasis on the practical part of the training (effective application of theory in practice). From this perspective, it can be argued that legal education in Europe is undergoing unification.*

Key words: *Judicial education, educational system, teaching, method of teaching, European standard*

Въведение

В качеството си на пълноправни граждани на Европейския съюз (ЕС) българските кандидат-студенти могат да получат юридическо образование във всички страни членки на Съюза. Като начало е важно да отбележим факта, че всички държави членки са част от общата европейската зона за висше образование, инициатива още позната като Болонският процес. Инициативата Болонски процес на практика въвежда общи стандарти за измерване на качеството на образованието и отстранява съществуващите препятствия пред свободното движение на студенти и преподаватели в

европейската зона. Въвеждането на общи стандарти в качеството на образованието на практика показва, че в днешно време юридическото образование се намира на наднационално ниво.

Друг основен фактор, който доказва наднационалния характер на юридическото образование в Европа е засиления процес на европейска интеграция. Европейското право е неразделна част от правната система на държавите-членки, които отговарят преди всичко за въвеждането и правилното прилагане на неговите разпоредби. От тази гледна точка може да се твърди, че юридическото образование в Европа търпи уеднаквяване.

¹ Политолог и юрист, член на Европейския парламент от групата на Алианса на либералите и демократите за Европа (АЛДЕ) от май 2014 г. Член на Комисията по външни работи (AFET) и заместващ член в Комисията по култура и образование (CULT). Участва в Делегацията за връзки с държавите от Магреб и Съюза на арабския Магреб, както и в Делегацията за връзки със Съединените американски щати. През ноември 2014 г. е избран за член на Комитета по човешки права на Либералния интернационал.

В такъв случай трябва да приемем факта, че условията за приемане и обучение в юридическите факултети в различните страни членки значително се различават. Ето защо, целта на тази статия е да направи един сравнителен анализ на юридическото образование в някои от страните членки на ЕС. За да може да бъде представен качествен анализ на условията за изучаване на юридическите програми, трябва да определим основни параметри, по които ще се ръководи анализът. В случая водещи параметри са: вида на образователната система в страната, метода на обучение и системата на обучение. Настоящата статия не си поставя за обект сравнителна правен анализ на юридическото образование във всички страни членки на ЕС, а по-скоро акцентира върху страните Германия, Австрия и Франция.

1. Образователни система в Германия

Юридическото обучение в Германия е с продължителност от 8 – 9 семестъра (около 4 години и половина). Обучението е разделено на няколко части: Grundstudium, Hauptstudium и Schwerpunktbereich. След завършване на обучението се полага държавен изпит. Тук е редно да се отбележи, че студентите, които имат желание да положат адвокатски изпит трябва да имат задължителна двугодишна практика известна още като Референдарат (задължителна двугодишна практика в различни съдилища, прокуратурата, административни органи и адвокатски кантори).

В първата част (Grundstudium) на своето юридическо обучение студентите изучават гражданско право (обща част), наказателно право (обща част), Държавно (конституционно) право, Първа общотеоретична дисциплина (Основи на правната теория, Философия на правото, Социология на правото, Учение на правната методология), Облигационно право (обща част), Наказателно право (особена част) и Втора общотеоретична дисциплина.

Във втората част на своето обучение (Hauptstudium) студентите се запознават с деликтното право и института на неоснователното обогатяване (Облигационно право – Особена част). Акцент се поставя и върху Вещното и Административно право (Обща част). По време на тази част от обучението си студентите изучават Семейно право, Граждански и Наказателен процес, Наследствено право, Право на ЕС, Търговско право, Основи на международното право, Граждански изпълнителен процес, Административно право (особена част). След изучаването на тези дисциплини сту-

дентите в юридическите факултети в Германия извършват своята първа практика – стаж с продължителност от 6 месеца. След завършването на стажа, студентите продължават обучението си. Следва изучаването на дисциплини като Обезпечения, Фирмено право, Административен процес, Конституционен процес, Чуждоезиково обучение и Трудово право. Завършилите успешно дисциплините извършват втората задължителна практика от обучението си.

Последната част е Schwerpunktbereich (Специализация). Тази част е с продължителност от 2 – 3 семестъра. Организацията и изучаването в отделните модули и учебни дисциплини се определят изцяло от университетите.

1.1 Обучение

Обучението е с практическа насоченост. Теорията е скрепена с много примери, съдебна практика и решаване на казуси. Характерна особеност за юридическото обучение в Германия е използването на „скриптове“. Скриптът представлява разширен план-конспект или дори резюме на лекционен курс, който се раздава на студентите преди лекциите, за да могат да се запознаят с материята. Ползите от този метод са огромни тъй като студентите са предварително подготвени за лекцията, акцентира се на основната информация и студентите насочват вниманието си към слушане и разбиране на материала.

В този ред на мисли е важно да се отбележи, че по време на обучението си студентите систематично се запознават и изследват материята по съответната дисциплина в контекста на действащото право. Това е така наречения Гутachten стил (Gutachtenstil) или, казано с други думи, решаване на казуси и запознаване с методологията на практикуващите юристи.

Като особености в обучителния процес може да определим изискването за придобиване на поне една интердисциплинарна квалификация (т.нар. Schlüsselqualifikation) – напр. реторика, медиация, решаване на конфликти, теория на поведението и комуникацията и др. Това става чрез участия в семинари, изготвяне на курсови работи, участия в състезания и т.н. Като особеност можем да отличим още и задължителното усвояване на утвърдената методология чрез използване на готови алгоритми, схеми и конструкции.

Изпитите са писмени като изключение правят някои, които са устни. По правило писмените изпити представляват решаване на казус по утвърдена методология. Първият държавен изпит се

състои от изпит по избраната специализация (Schwerpunktbereich), писмена и устна част. Вторият държавен изпит се полага след завършване на Референдариат, състои се от писмена и устна част.

1.2 Система на обучение

Системата на обучение е колективна (обучение в група). За по-доброто усвояване на материала студентите работят и на по-малки групи в семинари. Тук е важно да се отбележи, че поставените по време на семинарните занятия задачи се изпращат електронно. Изключение правят курсовите работи, междусеместриалните домашни работи и др., които освен електронно трябва да се предадат и на хартиен носител. В допълнение е важно да се отбележи и фактът, че голяма част от свързаните с обучението административни въпроси се решават онлайн, вкл. семестриално записване, избор на учебни дисциплини, известия от администрацията, записване за семинарни занятия, практики и т.н.

2. Образователна система в Австрия

Юридическото обучение в Австрия е с продължителност от 8 семестъра (4 години). Обучението е разделено на 3 части : Einführungsabschnitt, Judizieller Abschnitt и Staatswissenschaftlicher Abschnitt. По време на първата част (Eiführungsabschnitt) студентите изучават дисциплини като Основи на правото, Римско право, Право на ЕС, Правна и Конституционна история на съвременността. В първата част на обучението също се акцентира върху Европейските и международни актове и регулации, както и върху Принципите на гражданското право.

По време на втората част (Judizieller Abschnitt) от обучението си студентите се запознават с дисциплини като Гражданско право, Търговско право, Граждански процес, Трудово и Социално право.

Третата част от обучението (Staatswissenschaftlicher Abschnitt) е може би най-важната тъй като по време на нея студентите могат да избегнат дисциплина, по която искат да се специализират. Студентите могат да се специализират в сферата на Конституционното право, Административното право, Правото на ЕС, Международното право или Данъчното и Финансово право. Студентите, които искат да продължат с изучаването на Наказателното право или Изборното право (у нас е избори и избирателни системи) трябва да учат още един допълнителен модул. Студентите, които имат желание да изучават чужд език, могат да го направят през последната година. След завър-

шване на трите етапа на обучение студентите трябва да положат задължителен стаж в съдебна институция в период от 4 месеца до 1 година.

2.1 Обучение

По подобие на Германия юридическото обучение в Австрия е с практична насоченост. Това ясно се забелязва в рационализацията на учебния процес. По време на лекции студентите работят със скриптове, които ползват за улеснение и насока в теоретичното обучение. Това от своя страна позволява на преподавателите да насочат усилията си върху практическата част на обучението като организират и ръководят упражнения (семинари). По време на упражнението се разглеждат примери от съдебната практика и казуси. Студентите често участват в симулации и работят на групи. Тук е редно да отбележа, че упражненията се провеждат в групи от 50 човека (максимум). В допълнение често се организират и посещения на различни юридически и политически институции.

Изпитите са писмени и устни, като по-големия брой от тях са писмени. Като особеност може да се отбележи фактът, че има няколко изпитни периода (сесии). Основните са през месеците януари и юни докато останалите са през месеците декември и май. Държавния изпит е върху избраната специализация и основните правни дисциплини, застъпени в учебната програма на специалността. Друга характерна особеност на юридическото обучение в Австрия е фактът, че за да положи адвокатски изпит (втори държавен изпит), юристът трябва да направи и докаже 5 годишен стаж в областта на правото.

2.2 Система на обучение

Системата на обучение в Австрия е колективна (обучение в група). Изключение правят упражненията (семинарите), където студентите работят в по-малки групи. Домашните задачи и курсовите работи се предават електронно, но по някои предмети преподавателите предпочитат да получат работата на студента на хартиен носител. Юридическото обучение в Австрия е в редовна форма. Университетът в Линд предлага задочно форма на обучение, която до голяма степен наподобява задочното обучение в България.

3. Образователна система във Франция

Юридическото обучение във Франция е организирано в три етапа: License, Master and Doctorat. Първият етап (License) има за цел да позволи на студентите да придобият, задълбочат

и разширят познанията си в основните дисциплини на юридическото образование. По време на тази част от обучението се изучават дисциплини като История на правото, Конституционно право, Гражданско и Семейно право. Продължителността на тази първа част в юридическото обучение на студентите е тригодишна. Завършилите първата част на обучение имат възможност да избират дали да продължат обучението си във втората част (Master) или да се ориентират към юридическите длъжности, които им позволява да заемат съответната степен.

Втората част на обучението е известна още като (Master). Частта Master е с продължителност от 2 години и има два вида Master I и Master II (професионален и академичен поток). Студентът решава какъв Master иска да изучава. Важно е да се отбележи, че през втората година от своето обучение Master студентите трябва да направят задължителен стаж в адвокатска кантора или предприятие, като за целта се изготвя специален договор между студента, съответната кантора или съответното предприятие и университета. В този смисъл е повече от важно да се отбележи, че по време на втората част (Master) от юридическото си обучение студентът избира в каква дисциплина да се специализира.

Така например по време на обучението си за Master I студентите могат да специализират Конституционно право, Вещно право, Гражданско право, Право на ЕС, Международно право и т.н. Още след завършване на първата година от втората част на обучението Master, студентите имат право да кандидатстват и да се явят на конкурси, организирани за достъп до някои от най-престижните правни професии.

Конкурсът за достъп до адвокатската професия е един от най-популярните. За целта студентите трябва да успеят да влязат чрез изпит в някой от регионалните центрове за професионална подготовка за адвокати – CRFPA. Те провеждат подготовката на бъдещите адвокати, като в края на тази подготовка има изпит за получаване на сертификата за правоспособност за упражняване на адвокатската професия – CAPA. Други популярни конкурси са този за достъп до националното училище за магистрати – ENM, конкурсите за работа в държавна и общинска администрация и т.н.

В този контекст е важно да отбележим, че студентите, които избират да продължат обучението си по Master II, попадат на принципа на точното разпределение (професионално и академично). Тези от тях, които желаят да специали-

зират дори повече в областта на професионалното право могат да изучават в дълбочина дисциплини като Конституционно право, Социално право и социални отношения в предприятията. Студентите желаещи да станат изследователи в областта на юридическото образование могат да специализират в областта на публичноправните, гражданскоправните или Правото на ЕС.

В третата част от юридическото обучение се акцентира върху извършването на научна дейност и изготвянето на докторска дисертация, което носи името – Doctorat. Доктората предполага извършването на индивидуална и колективна научна дейност с иновативен научен характер.

3.1. Обучение

Юридическото обучение във Франция е практически ориентирано. Огромно внимание се обръща на техниките за изразяване (устно и писмено) като по време на цялото обучение се цели постигане на определен юридически стандарт на изразяване. Тук е редно да отбележим, че по време на висшето си образование студентите по право разполагат с редица възможности за придобиване на допълнителни познания и съответните дипломи за това. В този ред на мисли е важно да отбележим възможността за участие в семинарни занятия по определени правни теми или така наречените „Diplomes universitaires”. Те се предлагат от самите университети и могат да бъдат различни в зависимост от интересите на студентите и насочеността на професионалната им подготовка.

Важно е също да се спомене и фактът, че голяма част от юридическите факултети във Франция залагат задължителни часове по юридически чужд език (английски, испански, италиански, немски и др.) в учебните си програми. Като след успешно завършване на обучението студентите могат да получат диплома за владене на съответния чужд език в неговите правни измерения.

Изпитите биват 2 вида. Първият вид са изпитите, организирани от университета, те биват устни и писмени. Вторият вид изпити са тези, които се организират от държавните и административни центрове за придобиване на сертификати, даващи право за работа като адвокат или държавна администрация.

3.2 Системи на обучение

Обучението е колективно (в група). Въпреки това в семинарната дейност, студентите работят в по-малки групи като се залага основно на практическия подход – разглеждане на казуси

и съдебна практика. Електронното обучение също се използва широко като домашните, курсови работи и задачи се предават посредством интернет платформа. Консултациите с преподаватели са от голямо значение тъй като при тях студента има възможност да получи насоки и съвет от преподавателя. Характерна особеност на юридическото образование във Франция е наличието на обучение чрез аудио и видео кореспонденция. Това става благодарение на центъра за аудио визуализация.

Вместо заключение

Условията за юридическо образование в Германия, Австрия и Франция са различни. Това, което прави впечатление е рационалният подход и акцентирането върху практическата част от обучението. В допълнение може да се отбележи, че

въвеждането на електронното обучение до голяма степен улеснява студентите като им дава възможност да имат постоянен достъп до материали, информация и казуси, с които да се подготвят предварително за лекции или просто да задълбочат интереса си в дисциплината, в която имат интерес.

Малките семинарни групи пък от своя страна имат за цел да провокират студентите да взимат активно участие, да работят над уменията си за изготвяне на аргументацията, изказа си и мисленето си. Тук е редно да споменем, че безбройните практически обучения спомагат за по-ефективното прилагане на теорията в практиката, както и за намирането на съществуващите несъответствия между теория и практика.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА:

Австрия:

https://studentpoint.univie.ac.at/vor-dem-studium/detailansicht/studium/101/?tx_univiestudentpoint_pi1%5Bbackpid%5D=96352&cHash=edc34bf394c66a4a0c07c5491fdcab49

<http://www.llm-guide.com/>

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10009895>

Франция:

http://issuu.com/legalealeducation/docs/as_dilyan_nachev_-_yuridicheskoto

<http://www.univ-paris13.fr/trouver-sa-formation.html>

<http://www.education.gouv.fr/cid214/le-college-enseignements-organisation-et-fonctionnement.html>

<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006071191>

Закона за образование във Франция (Висши учебни заведения):

Chapitre II : Déroulement des études supérieures
Livre VII : Les établissements d'enseignement supérieur

<http://www.education.gouv.fr/cid56295/mene1109954a.html> – за юридическото образование от закона за образование във Франция

Vu code de l'Éducation ; arrêté du 27-1-2010 modifié ; avis du CSE du 17-3-2011

Германия:

<http://www.w3support.de/sixcms/media.php/548/Hess-JAG.pdf>

<http://www.law.uni-sofia.bg/Serv/AdminPict/DAY2012/DA.pdf>

<https://legaledu.files.wordpress.com/2013/05/d0bfd180d0bed184-d0b2d0b0d0bbd0b5d0bdd182d0b8d0bd-d0bfd0b5d182d0b5d0b2-d18ed180d0b8d0b4d0b8d187d0b5d181d0bad0bed182d0be-d0bed0b1d180.pdf>